

Шумейко Тетяна,
доктор юридичних наук,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем
управління правоохоронною діяльністю та її психологічного супроводження
навчально-наукового інституту післядипломної освіти
Національна академія внутрішніх справ,
підполковник поліції

АДАПТИВНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Сучасна поліцейська діяльність є однією з найбільш складних та високовідповідальних професій, яка вимагає від правоохоронців постійного реагування на змінювані обставини та ефективного виконання службових обов'язків навіть у найекстремальніших ситуаціях. Соціальна напруга, політичні та економічні виклики, збройна агресія, ставлять перед поліцейськими особливі вимоги до їхньої професійної підготовки. Крім високого рівня правової підготовленості, поліцейські повинні володіти й особливими психологічними та когнітивними якостями, що дозволяють їм ефективно реагувати на кризові ситуації, зберігати психічну стійкість і приймати зважені рішення в умовах високого стресу і невизначеності.

Адаптивність, або здатність поліцейського ефективно реагувати на зміни обставин і підтримувати професіоналізм за будь-яких умов, є важливим чинником для забезпечення якості роботи правоохоронців. Ця здатність, що охоплює швидкість прийняття рішень і гнучкість в умовах стресу, відіграє важливу роль у збереженні стабільності правоохоронної діяльності та психічного здоров'я поліцейських. З огляду на це, тема адаптивності в контексті поліцейської діяльності є надзвичайно актуальною.

Поліцейська діяльність характеризується високим рівнем стресу та непередбачуваності, адже правоохоронці постійно стикаються з небезпечними ситуаціями, де необхідно ухвалювати термінові рішення. Зокрема, під час проведення спеціальних операцій, боротьби з організованою злочинністю, реагування на надзвичайні ситуації або забезпечення громадського порядку в умовах масових заворушень, поліцейські опиняються в ситуаціях, коли традиційні методи реагування не завжди є ефективними. Тут на перший план виходить здатність адаптуватися, тобто швидко змінювати стратегії відповідно до нових обставин, що дозволяє підтримувати високий рівень професіоналізму, навіть у кризових умовах.

Адаптивність поліцейського є не лише важливою когнітивною функцією, але й психологічною якістю, що дозволяє зберігати емоційну рівновагу в умовах високого стресу. Як зазначають С. Лазарус і Р. Фолкман, процес адаптації охоплює когнітивне оцінювання ситуації та вибір найбільш ефективних стратегій для її подолання. В умовах роботи поліцейських це означає, що вони повинні збути здатні оцінити загрозу, розробити тактику та діяти в умовах обмеженої інформації та терміновості. Крім того, здатність зберігати психологічну стійкість і емоційну рівновагу дозволяє поліцейському підтримувати професіоналізм, навіть коли зовнішні умови змушують його діяти під тиском.

Окрім того адаптивність передбачає не лише здатність змінювати свої тактики чи стратегії реагування, але й вміння приймати оптимальні рішення за обмежених ресурсів та в умовах інформаційного дефіциту. У кризових ситуаціях, коли необхідно діяти швидко, здатність поліцейського миттєво оцінити ситуацію, ухвалити рішення та адаптуватися до нових умов є життєво важливою. Важливим складником адаптивних стратегій є також розвиток стресостійкості, тобто здатності ефективно працювати в умовах високого фізичного та психологічного навантаження, а також підтримувати емоційну рівновагу, що дозволяє уникати помилок, які можуть негативно вплинути на хід операції.

Емоційна стабільність є важливим компонентом адаптивності, адже вона дозволяє поліцейському діяти у кризових ситуаціях без втрати контролю над своїми емоціями. Дослідження Дж. Хілла показують, що емоційна стабільність є основою для розвитку стійкості до стресу та підтримки психічного здоров'я в умовах екстремального навантаження. Поліцейські, які здатні зберігати внутрішній баланс під час стресових ситуацій, менш схильні до емоційного вигорання, депресії чи інших психічних порушень, що можуть виникнути внаслідок постійного впливу стресових факторів.

Важливо наголосити, з метою підвищення адаптивності серед поліцейських, необхідно впроваджувати відповідні стратегії та практики в процес підготовки. Це психологічні тренінги, які сприяють розвитку стресостійкості, здатності до швидкої оцінки ситуації та гнучкості у прийнятті рішень. Крім того, важливим є створення організаційної культури, яка підтримує адаптацію правоохоронців до змінюваних обставин і надає їм необхідні ресурси для підтримки психологічного благополуччя. Тренінги з розвитку адаптивних стратегій мають містити кейси, імітаційні ситуації, що дозволяють поліцейським відточувати свої навички прийняття рішень та реагування в умовах стресу.

Отже, адаптивність є ключовим фактором професійної ефективності поліцейських у кризових ситуаціях. Вона дозволяє поліцейським не тільки підтримувати емоційну рівновагу та стресостійкість, але й забезпечує високий рівень професіоналізму в умовах змінюваних та непередбачуваних ситуацій. Розвиток адаптивності має важливе значення для підтримки психічного здоров'я правоохоронців, збереження їхньої ефективності і запобігання професійному вигоранню. Для забезпечення високого рівня адаптивності поліцейських важливо розвивати відповідні стратегії та інтегрувати їх в систему професійної підготовки, що сприятиме не лише підвищенню індивідуальної ефективності правоохоронців, але й зміцненню загальної ефективності правоохоронної системи в умовах сучасних викликів. Адаптивність є важливим компонентом професійної діяльності поліцейського, що потребує системного підходу до її розвитку на всіх етапах їх кар'єри, адже вона забезпечує не лише ефективність виконання службових обов'язків, але й збереження ментального здоров'я поліцейських.